

ЛЕКЦІЯ №12

Сучасна духовність людини

1 Психолого-філософські поняття духовності

2 Екологічні концепції духовних цінностей

3 Хартія людини майбутнього

1. Психолого-філософські ПОНЯТТЯ ДУХОВНОСТІ

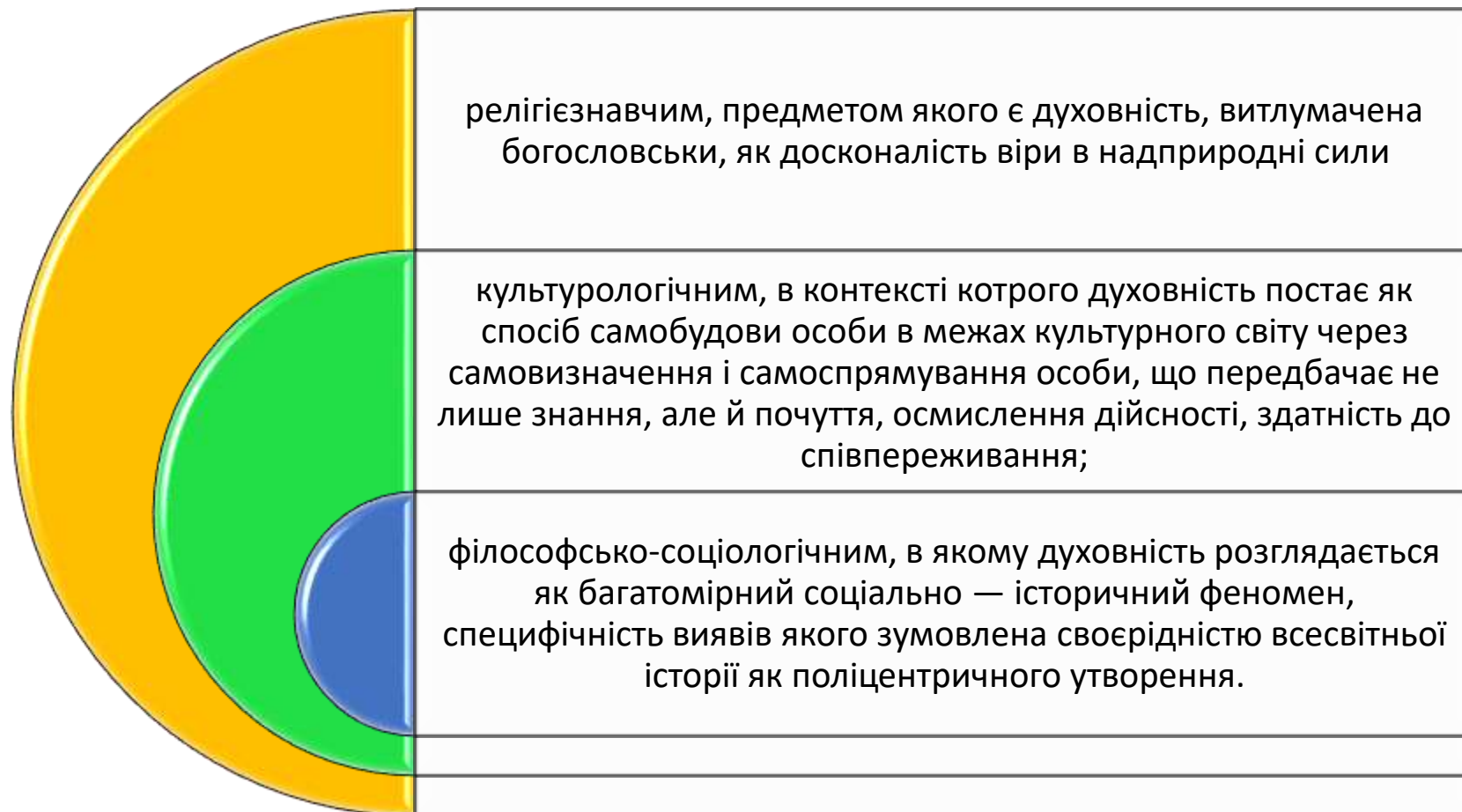
- У повсякденному побуті під духовністю розуміють моральність, релігійність, певну піднесеність думок та вчинків. Духовність як високе протиставляється низькому, гріховному, аморальному. Незважаючи на абстрактність поняття, дуже часто слово духовність використовується як конкретна якість чи мало не реально існуюча субстанція, про що свідчить слововжиток на зразок « людина великої духовності», «дефіцит духовності в суспільстві» тощо.

- Абстрактність та нечіткість поняття робить його використання популярним в різноманітних загальних твердженнях та в демагогічній риторичі на зразок нарікань на «низьку духовність молоді», чи «занепад духовності суспільства». Однак, що ж саме вважати «духовністю» і відповідно, що є занепадом чи навпаки розвитком в силу розмитості поняття кожен може вирішувати сам.

- Поняття духовності у філософії завжди було пов'язане перш за все із тими формами суспільної свідомості, які, в свою чергу, ототожнювались із формами організації знання. Проводився наполегливий пошук, який окреслив науково - універсальну, «суспільну» сутність духовності. На противагу цій тенденції в наш час спостерігається інша: духовність переважно асоціюється з релігійністю та з моральними цінностями. Натепер, на зламі тисячоліть до визначення поняття духовності у вчених немає одностайної думки. Кожний науковець розуміє поняття по-різному. Визначення «духовність» завжди мало у філософії важливе значення, і відіграє певну роль у ключових проблемах: людина, її місце й призначення у світі, зміст її буття, культура, суспільне життя, і тому наприклад: Платон (427–347 до н.е.) вважав, що поняття «духовність» є похідним від слова «дух» (лат. «spirit» та грец. «πνευμα»), що означає рухливе повітря, повівання дихання, носія життя.

- Уже в первісну епоху складаються перші уявлення про духовність. Але це поняття ще не розмежовувалось від тілесної суті. Вперше Платон відокремив тілесне і духовне, визначив, що духовність це специфічна людська властивість, а тілесне це нижче, те, що закладене природою людині. Аристотель (384 – 322 до н.е.) теж відокремив ці поняття, але розглядав тілесне й духовне як рівно необхідні. Духовність це ідеал, до якого прагнула людина у власному розвитку, орієнтація на вищі, абсолютні цінності. На думку вчених поняття «духовність» це категорія етики, яка визначає моральний вимір людської життєдіяльності, це живе джерело доброчесностей людини, її моральна спроможність та вища цінність. Обміркування проблеми духовності стає силою і в сучасній українській філософії.

У 90-ті роки після того як в Україні марксистські методологічні канони перестали бути «офіційними» і обов'язковими, дослідження духовності відбувається за такими основними напрямками:

Поняття духовності психології

- **Духовність** — це інтегральне утворення людської психіки, складне гармонійне поєднання певних психічно-процесуальних та особистісних якостей людини, як і будь-яке психічне явище має певні форми вияву, які можна вивчати. Духовність — це сукупність системно інтегрованих особливостей когнітивно-інтелектуальної, почуттєво-емоційної та вольової сфер, яка забезпечує людині здатність до психічно-особистісного вдосконалення та самовдосконалення. З одного погляду духовність, є системно-інтегрованою складовою психіки, з іншого — синергетичним чинником взаємодії різних психічних сфер людини.

A person is shown in a meditative pose, sitting on a rock in the middle of the ocean. The person's hands are raised in a prayer position above their head. The background features a full moon in a cloudy sky, with the moon's light reflecting on the water's surface. The overall scene is serene and spiritual.

**Духовність –
вияв внутрішнього
світу людини,
здатність
до творення
духовного світу, до
самовдосконалення**

ДУХОВНІСТЬ

Духовність – це поняття, що містить у собі небайдухе ставлення до оточуючого світу, прагнення наповнити своє життя любов'ю до країни, природи, людей, до того, що не є інструментом реалізації прагматичної необхідності.

Духовність – це спрямованість людини на інші, нематеріальні цінності.

-
- Духовність - це стан душі, поведінка кожного з нас у надзвичайних життєвих ситуаціях, це наші думки, мова, вчинки, внутрішні чинники людини. Якщо немає духовних потреб, нічого говорити і про духовний розвиток людини та її духовне здоров'я.

-
- Духовність надзвичайно багатогранний і складний феномен. За словниковим тлумаченням духовність - це духовна, інтелектуальна природа, внутрішня моральна сутність людини. Сучасна гуманітарна наука говорить про духовність, як про видову якість людини, про те, що саме духовність робить людину людиною. Якщо індивід відмовляється від своєї людської сутності, від гуманності, то в такому випадку він стає знелюдненим, антигуманним, бездуховним.

- Під духовністю в українській родинній педагогіці розуміють сукупність психічних явищ, що характеризують внутрішній суб'єктивний світ людини, основні риси культурної спрямованості особистості - її життєві інтереси, переконання, погляди, ідеали, світогляд, ставлення до життя, до інших людей, до своїх обов'язків і до самої себе, її мислення, бажання, воля, естетичні й моральні почуття. В сім'ї закладаються основи людяності, коріння духовності, фундамент особистості, великодушність, піклування про близьких, рідних.

- Духовність є одночасно частина людської сутності і соціальний феномен, який являє собою складне, комплексне утворення, що включає в себе сукупність різноманітних форм свідомості - від найвищих її форм (світогляду, ідей, цінностей, ідеалів, переконань) до буттєвих (життєвих інтересів), ментальних особливостей та психоемоційних станів окремої людини чи народу, що обумовлює розуміння та ставлення людини чи багатьох людей до буття.

Форми прояву духовності

- Насамперед духовність виявляється у спрямуванні інтересів, нахилів людини на пізнання, засвоєння та створення духовних цінностей. Духовні ціннісні орієнтації ми розглядаємо як складну систему психічних утворень, які спрямовані на процес засвоєння (сприймання, інтеріоризацію, створення) духовних цінностей. Водночас це є позитивна установка особистості на духовні вчинки. За умов цілеспрямованого формування духовні ціннісні орієнтації можуть набути вищої форми — трансформуватися на духовні потреби, тобто систему мотивів активності людини, яка спонукає людину до різних видів духовної діяльності (пізнавальної, естетичної, комунікативної). На відміну від інших видів діяльності, духовна визначається не прагматичними цілями, а спрямована на задоволення безкорисливих духовних потреб (у знаннях, спілкуванні, естетичному задоволенні).

- Найспецифічнішими формами прояву духовності є духовні стани та почуття — недостатньо досліджені традиційною психологією явища. Вражаючим фактом у людському чуттєво-інтелектуальному досвіді завжди були ті дивні моменти внутрішнього «інсайту», які у деяких філософських колах дістали назву «космічна» або «розширена» свідомість. Найчастіше вони виникають в процесі спілкування людини з особою яку палко кохає або ж споглядання краєвидів природи, творів мистецтва. Цієї миті людина переживає бурхливе емоційне піднесення, почуття полегшення, свободи, всеохоплюючої любові до усього світу. У декого виникають відчуття, що його власне «Я» розширилося до меж Всесвіту, дехто усвідомлює себе маленькою часткою цього нескінченного світу. Тоді зникає межа між живим та неживим у природі, людиною й тваринами, близькими й незнайомими — усе сприймається як єдине ціле, невід'ємною частиною якого є той, хто переживає духовний стан.

- Люди, які мають досвід духовних станів, стверджують, що після пережитого їх охоплювали почуття любові до всього живого, бажання творити добро. Отже духовні стани стимулюють виникнення духовних почуттів (сумління, провина, каяття, любов, віра, надія). Специфічною формою почуттєвого прояву духовності, на нашу думку, є емпатія, тобто здатність людини до співчуття іншій особі (істоті), бажання та вміння зрозуміти й відчути її внутрішній світ, збагнути її цінність та неповторність, прагнення до безкорисливого задоволення її потреб та інтересів.

2. Екологічні концепції духовних цінностей

- В царині екології людини прояв духовності визначається виваженістю рішень щодо взаємовпливів людської спільноти та природних катаклізмів, у виборі збалансованих рішень на регіональному або об'єктивному рівні щодо втрачання в конкретні екосистеми для вирішення господарських питань. Екологічна духовність повинна базуватись на глибоких знаннях розвитку біосфери, спиратись на екологічні закони, на аналіз досягнутих результатів наукових досліджень, на світовий досвід у вирішенні екологічних проблем. Майбутнє у розвиткові людської цивілізації залежатиме від устремлінь суспільства до підвищення добробуту в тісній гармонії з природою.

- Основні ідеї та принципи створення благополучного майбуття закладені та проголошені на конференції ООН про розвиток навколишнього середовища (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), після якої більшість країн планети розпочали процес змін для переходу до сталого розвитку. Кожна з держав світового співтовариства визначила першочергові зміни у збалансованості експлуатації природних ресурсів, напрямках науки з екологізацією людської свідомості, освіти і науково-технічного прогресу тощо, які повинні стати основою для переходу до сталого розвитку. Ці устремління повинні обґрунтувати проблеми виживання людської цивілізації та розробити механізми, які б забезпечили майбутнім поколінням проживати і соціально розвиватись на Землі.

Організація Об'єднаних Націй
в Україні

Історія становлення

Конференція ООН з
навколишнього
середовища і розвитку

(Ріо-де-Жанейро, 1992 рік)

«Декларація Ріо» закріпила
27 найважливіших
принципів охорони довкілля
у контексті забезпечення
сталого розвитку.

- На Конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку була ухвалена «Декларація Ріо про навколишнє середовище і розвиток». Цей документ містить основоположні принципи міжнародного співробітництва з охорони навколишнього середовища. Серед ідей, на яких ґрунтуються 27 принципів Декларації, є такі:
  - – кожна людина має право на здорове і плідне життя у гармонії з природою;
  - – розвиток на благо нинішнього покоління не повинен завдавати шкоди інтересам майбутніх поколінь і навколишньому середовищу;
  - – держави мають суверенне право розробляти свої власні ресурси, але не завдаючи шкоди навколишньому природному середовищу за межами їхніх кордонів;
  - – держави співпрацюють з метою збереження, захисту та відновлення цілісності екосистем Землі;
  - – держави приймають ефективні національні закони з охорони довкілля;
  - – хто забруднює довкілля, повинен нести фінансову відповідальність за це забруднення.

-
- Минуло майже 30 років від часу прийняття концепції яка покладена у стратегію сталого розвитку, а соціально-екологічна ситуація у світі, та зокрема в Україні, залишається достатньо тривожною. Ця нова ідеологічна доктрина не у повній мірі опанувала свідомістю людей, не визначила напрямку перетворень у формуванні людини майбутнього.

-
- Обережна екологізація основних засобів виробництва, що проявляється у впровадженні новітніх технологій може бути вдалою при поєднанні з екологічно розумовим сприйняттям дійсності. Тут доцільно приділити особливу увагу у формуванні духовності підростаючого покоління та корегування світогляду старшого покоління в бік взаємозалежності способу проживання, умов життєдіяльності від абіотичних та біогенних факторів навколишнього природного середовища.

- Ідеологія стратегії сталого розвитку зможе мати успіх у забезпеченні щасливого майбуття при формуванні та вихованні людини, яка б своєю розумовою діяльністю могла визначити напрямки вдалого порозуміння з природою.

Світ цінностей розчленовується на цінності предметні та суб'єктивні, що є немовби двома полюсами ціннісного ставлення людини до світу.

-
- У кожній соціальній системі відповідної епохи коріняться критерії соціально визнаного, що забезпечують стабільність та цілісність суспільства. Як для України найважливішою цінністю є проголошення незалежності за результатами всенародного референдуму у грудні 1991р; приєднання до Кіотського протоколу по зменшенню парникових газів тощо.

3. Хартія людини майбутнього

- Для формування українця сьогодення та найближчого майбутнього опубліковані орієнтири життя для всіх і кожного, що викладені у Хартії під назвою «Біблія українця». За задумом укладників, наймудріших людей нашої держави, тобто «Совісті України», вона повинна дати поштовх до об'єднання всіх людей, які хочуть доброго і гідного життя в Україні й поза нею.

- Ми, учасники Ініціативної групи «Першого грудня», укладаємо цю Хартію, щоб висловити те, як бачимо життєві орієнтири для нашого суспільства, і водночас дати поштовх до об'єднання всіх людей, які хочуть доброго і гідного життя в Україні і навколо неї.
- Людство зустріло початок Двадцять першого століття як добу невпевненості.
- Сучасна людина досі долає силу тяжіння великих випробувань і надій минулого; вириваючись із цієї історичної гравітації, вона відчувається перед майбутнім невпевнено і вразливо.

- Ми бачили багато потрясінь: могутність і занепад тоталітарних ідеологій та створених ними імперій, політичні засліплення і прозріння, масові захоплення і розчарування.
- Ми стали свідками піднесення демократичних ідей, переконань і мрій.
- Але романтичні сподівання, зіштовхнувшись із реальністю, швидко перетворились на ілюзії. Слова знецінились.
- У нашій країні, де Радянський Союз було подолано фізично, його спадщина і досі зберігається морально і ментально.
- Виявилося, що люди далі й дедалі більше сподіваються на чужу ласку, а не на власні сили.

- Нові економічні умови змінили країну і водночас загострили найгірші людські інстинкти: жадобу збагачення, захланність і споживацтво.
- Людина дістала можливість вільно і без страху повернутися до духовних джерел. І водночас зубожіння, несправедливість і невпевненість виплекали у суспільстві внутрішнє розчарування, що стоїть на межі з духовною порожнечею.
- Падіння останньої імперії повернуло нас до засадничих істин про будову на фундаменті закону та правди і про будівничих, які покладаються на власні сили і Божу допомогу — вищу поміч, яку відчують совістю.
- «Учорашні люди» натомість силуються «розбудувувати державу» старими методами насильства й обману, не маючи та й не знаючи вищих цілей.

-
- Тінь сумніву торкнулася багатьох сердець. Однак тінь сумніву завжди йде поруч із людиною. Не варто боятися тіней. Треба шукати світла відповідей, які дають силу проти зневіри і надають сенсу нашому життю.
  - Ми знову бачимо по всьому світу рух до смислу, який має стати духовним орієнтиром для сучасної людини.
  - Способи, які б відновлювали та зміцнювали віру у власних і спільних силах, не можуть бути ані категоричними, ані вичерпними. До Храму можуть вести різні дороги, однак треба мати бажання і силу йти однією з них.

Наріжними каменями Хартії є три прості думки:

- **Перше.**

*Відповідальність за
своє життя, а отже,
його успіх, добробут і
щастя нікому не може
бути переданою.*

*Ми самі несемо
відповідальність за
себе.*

- ***Друге.***

Мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

Третє.

***Ми будуємо те,
що уявляємо, а
отже, від
глибини,
масштабу і
творчого хисту
нашої уяви
залежить наше
майбутнє***

«Ми здатні перемогти нинішні загрози і небезпеки»

- **Основними тезами «Української хартії вільної юдини» є:**

1. БУТИ ВІЛЬНОЮ ЛЮДИНОЮ

- Усі люди створені вільними. Саме це найвагоміше право людини, отримане кожним/кжною від народження, визначає суть нашої цивілізації. Бути вільною людиною – це не лише зовнішня ознака, яка об'єднує усіх нас за правами, але й внутрішній духовний вибір. Невільна людина не здатна бути ані щасливою, ані захищеною, ані впевненою у своєму майбутньому. Бути вільною людиною – це насамперед означає брати на себе відповідальність. Не можна вимагати від когось виконання його обов'язків, не виконуючи власних. Не треба жити постійним почуттям скривдженості і жалем до себе. Бути вільною людиною означає вірити у свої сили. Бути вільною людиною означає усвідомлювати свою неповторність, однак жодною мірою не плекати у собі зверхності. Бути вільною людиною означає завжди і всюди самотійно додержуватися принципу нашої рівності один з одним, а також рівності перед законом. І найважливіше: бути вільною людиною означає чинити добро. Саме в цьому полягає найглибший смисл свободи вільної людини.

1. Бути вільною людиною

Бути вільною людиною — це насамперед означає брати на себе відповідальність.

Не можна вимагати від когось виконання його обов'язків, не виконуючи власних.

2. БУТИ УКРАЇНЦЕМ

- Національна і культурна незалежність людини є значною мірою результатом духовного зусилля. Не шукаймо винних у власній долі. Будьмо сильним народом і пам'ятаймо як про звитяжні, так і про трагічні сторінки. Бути українцем має означати подолання багатьох травм, страхів і стереотипів. Не треба оцінювати себе крізь уяву інших народів і бути надміру залежними від чужих похвал і образ. Не треба ані вивищувати, ані принижувати себе перед іншими культурами. Не треба виправдовувати власну бездіяльність непереборними обставинами, плекаючи лінощі, заздрість і «гординю в приниженості», які дуже часто є нашими найгіршими національними вадами. Бути українцем означає володіти українською мовою або прагнути до володіння нею: не лише мова робить з нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову, навчитися і спілкуватися нею, й перетворює нас із населення в єдиний народ. Бути українцем означає не допускати національного роздроблення. Ми повинні мислити світовими категоріями сприйняття українства й застосовувати їх у політичному, економічному та культурному житті нашого регіону, Європи і планети.

2. Бути українцем

Потрібно плекати національну гідність. Не треба оцінювати себе крізь уяву інших народів і бути надміру залежними від чужих похвал і образ. Бути українцем означає усвідомлювати свою причетність до України. Не лише мова робить з нас українців, але саме та колосальна енергія, яка походить від особистого зусилля дбати про українську мову. Водночас сучасне поняття української нації виходить за етнічні межі і є явищем політичним, яке стосується й охоплює кожного українського громадянина.

3. БУТИ АКТИВНИМ ГРОМАДЯНИНОМ

- Щоб бути активним громадянином, слід насамперед усвідомити, що державність і демократія – це не лише політичні, але й духовні цінності. Бути активним громадянином означає підтримувати іншого у захисті його прав, бо це – наші спільні права. Бути активним громадянином означає виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти. Бути активним громадянином означає з особливою увагою ставитися до будь – яких спроб (насамперед влади) порушити чи обмежити людські права.

- Бути активним громадянином означає усвідомлювати життєву необхідність демократичного розвитку держави. Демократія, як і будь – який політично – суспільний витвір людини, існує лише там, де є переважна більшість людей, здатних її захищати і водночас їй підпорядковуватися. Бути активним громадянином означає не усуватися від політичного життя, а робити політичний вибір, навіть обираючи між недосконалими політичними силами, втім, діючи по совісті і дбаючи про зміни в житті країни.

3. Бути активним громадянином

Це — виявляти ініціативу задля добра свого дому, сусідства, місцевої громади чи всієї української спільноти. Слід насамперед усвідомити, що державність і демократія — це не лише політичні, але й духовні цінності. Громадянське суспільство неможливе поза рамками держави.

4. ЛЮБИТИ

- Нам потрібна докорінна зміна ставлення один до одного. Любити означає бажати ближньому добра. Толерантність є однією з найвищих ознак культури вільної людини, яка, додержуючись своїх принципів, визнає й приймає право іншого на інакшість. Толерантність водночас означає безпринципності: вона не дає визначення і виправдання тим, хто свідомо діє проти нашої держави, прагнучи її розколу чи занепаду, як і тим, хто переступає межі моралі.

-
- Любити означає відновлювати зв'язок поколінь в Україні, коли старші, навіть не поділяючи форм життєвого чи творчого пошуку молодших, підтримують їхній рух на нових шляхах.
  - Любити означає й те, що кожне наступне покоління з мудрістю ставиться до реалій своїх попередників і не прагне звести порахунки, але продовжити те, що є спільним надбанням і добром.

- Любити означає додержуватися національного погляду на власне минуле.
- Любити – це зусилля соціальної справедливості, спрямоване на подолання прірви між багатими і бідними.
- Любити означає підтримувати непорушний зв'язок між українськими церквами, чиїм головним призначенням є служіння Богові й українському народові.

4. Любити

Нам потрібна докорінна зміна ставлення один до одного. Любити означає бажати ближньому добра. У понятті «любов» ми виокремлюємо національний, соціальний і культурний смисл.

Хай з любов'ю все робиться у вас! 1 Кор. 16:14

5. МИСЛИТИ

- Одне з найважливіших завдань вільної людини – самостійно мислити.
- Для нашого суспільства мислити означає подолати недержавність, вузькість і провінційність колоніального та хуторянського світогляду. Саме в цій площині нам потрібна найважливіша революція. Мислити означає ламати стереотипи.
- Мислити означає працювати, читати і творити, відповідаючи на дух та потреби часу.
- Мислити означає потребувати нових культурних форм і явищ.
- Не треба застигати в минулому. Треба рухатися вперед. Не варто боятися несподіваності нового. Варто боятися порожнечі й байдужості.
- Мислити означає разом підтримувати незалежні засоби масової інформації, які мають стати справжнім людським голосом посеред нинішнього інформаційного фальшу.

5. Мислити

Для нашого суспільства «мислити» насамперед означає подолати недержавність, вузькість і провінційність колоніального та хуторянського світогляду. Саме в цій площині нам потрібна найважливіша революція. Мислити означає ламати стереотипи. Не варто боятися несподіваності нового. Варто боятися порожнечі й байдужості.

6. БУТИ ГОСПОДАРЕМ

- Наше головне суспільне завдання – відновити в українців почуття господаря, чиїми фундаментальними рисами є відповідальність за себе, своїх близьких і простір свого життя.
- Бути господарем – це подолати рудименти радянського мислення, коли, по суті, принижена та обкрадена людина очікує на соціальну подачку й не ставить перед собою завдання брати участь у житті громади.
- Щоб стати господарем своєї держави, ми повинні децентралізувати державну владу і делегувати владні повноваження та фінансові ресурси на місцеві рівні.
- Господар починається з піклування про прості речі: порядок у своєму домі, під'їзді чи на вулиці.
- Бути господарем означає поважати особистість і працю інших людей.
- Бути господарем означає справедливо оцінювати роботу інших і справно платити заробітну плату.
- І, найважливіше, бути господарем означає дбати про слабших і бідніших.

6. Бути господарем

Це подолати рудименти радянського мислення, коли, по суті, принижена та обкрадена людина очікує на соціальну подачку й не ставить перед собою завдання брати участь у житті громади. Господар починається з піклування про прості речі: порядок свого дому, під'їзду чи вулиці. Нам потрібне відновлення стандартів професіоналізму, які катастрофічно деградували майже в кожній сфері.

7. БУТИ ЛІДЕРОМ

- Ми маємо бути налаштовані на особистий і колективний успіх.
- Успіх повинен бути заслуженою нагородою за працю, і цей принцип мусить увійти в наше життя, як норма здорового і справедливого суспільства.
- Поняття лідера стосується не влади, а знання. Бути лідером означає прокладати шлях для інших.
- Поняття лідерства передбачає й виховання таких чеснот, як уміння чути іншого, відчуття команди і власної виконавчої підпорядкованості задля конкретної мети.
- Як велика європейська держава, Україна повинна стати регіональним, політичним економічним і культурним лідером.
- Ідея регіонального лідерства України означає для нас присутність і діяльну участь у житті Європи та нашого найближчого сусідства на рівні міжлюдських взаємин і співпраці.
- Сьогодні, замість негнучкого чиновницького апарату, цю місію має взяти на себе і втілювати громадянське суспільство.

7. Бути лідером

- *Бути лідером означає прокладати шлях для інших. Як велика європейська держава, Україна повинна стати регіональним політичним, економічним і культурним лідером.*

8. БУТИ ВІДКРИТИМ СУСПІЛЬСТВОМ

- Бути відкритим суспільством означає бути спільнотою, переконаною у великій цінності людського життя і демократичного устрою.
- Серед нас немає ані людей другого сорту, ані гвинтиків, ані «скалок» на шляху лісорубів.
- Бути відкритим суспільством означає вгамовувати агресію і підтримувати слабших, вразливіших і тих, хто має обмежені фізичні можливості.
- Бути відкритим суспільством означає не толерувати жодних антигуманних ідеологій і деспотичний примус.
- Бути відкритим суспільством означає бути налаштованими переймати найкращий досвід і знання зовнішнього світу.
- Бути відкритим суспільством означає любити людей, вільно мислити і виховувати вільних людей.
- Це має стати нашою колективною свідомістю.

8. Бути відкритим суспільством

- Це означає бути спільнотою, переконаною у великій цінності людського життя і демократичного устрою. Серед нас немає ані людей другого сорту, ані гвинтиків, ані «скалок» на шляху лісорубів.

9. БУТИ УСПІШНОЮ ДЕРЖАВОЮ

- Успіх нашої держави має насамперед полягати у подоланні соціальної відчуженості між людьми.
- Ми повинні домогтися відновлення демократичного управління, порушеного сьогодні.
- Ми зобов'язані повернути справжній парламентаризм, якого нині не існує.
- На роки вперед ми, українські громадяни, повинні забезпечувати регулярну зміну влади, щоб прищепити їй чітке розуміння про її підпорядкованість людям.
- Це можливо лише за умови свободи слова і демократичних прав, які треба захищати постійно.
- В Україні має бути реалізований базовий принцип: держава не заважає своїм громадянам, створює вільні умови для тих, хто працює, та захищає найбідніших.
- Успіх нашої держави залежить від «реформ справедливості» — зміни судової гілки влади і правоохоронних органів. Люди повинні нарешті встановити справедливість у державі.
- Успіх нашої держави залежить від «реформ життя» — зміни системи освіти і системи охорони здоров'я.

- Нам потрібен свій цілісний і захищений гуманітарний простір.
- Нам потрібна докорінна реформа місцевого самоврядування і регіонального розвитку.
- Наш успіх залежить від вільного функціонування внутрішнього ринку, захисту громадянина в економіці та бізнесі, розвитку малого і середнього підприємництва, максимального спрощення дозвільної і регуляторної систем.
- Успіх нашої держави залежить від подолання економічних передумов корупції.
- Успіх нашої держави залежить від формування політичних партій, які діятимуть на яasnих ідеологічних засадах і чий розвиток та позиція залежатимуть від волі людей на місцях, а не тільки від одноосібних проектів.
- Успіх нашої держави залежить від виховання влади, яка розумітиме значення й усвідомлюватиме важливість національних цінностей та об'єднання всіх громадян країни.

9. Бути успішною державою

- *Успіх нашої держави має насамперед полягати у подоланні соціальної відчуженості між людьми. В Україні має бути реалізований базовий принцип: держава не заважає своїм громадянам, створює вільні умови для тих, хто працює, та захищає найбільш вразливих.*

10. БУТИ УЧАСНИКОМ ДЕМОКРАТИЧНОЇ СПІЛЬНОТИ НАРОДІВ

- Природнім і безальтернативним шляхом для України є об'єднання з простором європейських народів.
- Європейська інтеграція означає для нас не зовнішній, а внутрішній політичний курс.
- Ми здатні бути прикладом та опорою для всіх демократичних сил колишнього Радянського Союзу і наших сусідів та партнерів від Балтії до Чорного моря.
- Химерним ідеям нібито слов'янського братерства, фальшивої єдності, баченої вже не раз і не одне століття, та іншим виявам неоімперської ідеології ми протиставляємо принципи взаємної рівності, поваги і партнерської підтримки.

10. Бути учасником демократичної спільноти народів

*Європейська
інтеграція
означає для нас
не зовнішній, а
внутрішній
політичний курс.*

-
- Сьогодні Україна стоїть супроти авторитаризму, корупції, бідності людей, і внутрішньої роз'єднаності.
  - Нам потрібні зміни. Ми здатні перемогти нинішні загрози і небезпеки.

«Ми закликаємо кожного до найскладнішої у нашому житті роботи: не чекати «золотого віку», не падати духом, не ховатися. Наша Хартія — це вибір "бути". Особистий і колективний»

***«Українська хартія
вільної людини» була
представлена 8 грудня
2012 року в
Українському домі
на Національному
круглому столі,
присвяченому 21-й
річниці референдуму
за незалежність
України.***

